

Ogbó kà kere ne

Dzòdòdò é, gbágbó-wa ña kò mà ní ogbó kà kere ne. Níbèé, náa tse, tsí à kà múu, tsí ñ kpe iné-kà. Tsí náa tse, tsí à kà nyáa kpađí gbeđèé si gbo. Níbèé, náa tse, tsí bí à wáa ñonùgbó tá á gé na, iné-kà kà bò ñlè si fú ña ró. Tsí onyà-kà ña gìdì náa bínó, tsí kú náàrì tó ɔdzó-ikú-è. Óđi, iwé yèé nákó tsódzú fú wa kpíkò ti nára-è.

Kídzé ogbó?

Ogbó ní dzé àsòkò-lákú-kà yèé òđáyé tse si fú ònyà kpó, tsí àmí náa wáa tá, tsí à kà nyáa tsitsé-kà ró é. Tsí à náa kí ñndì-kàntso si nódzókódzókó títí fú ɔdzó-ikú ne é. Ó ñi kà kere láyé, tsí náa kpé ti nódzókó yèé à bí ònyà gbò ká á gé ni. Tsí ó wà kíbí ɔđí dzídze gbo bé ké ni. Tsí táná ònyà-kà kó dze ɔđí, tsí kó rè fúu rere é, náa kpée kpíkpađi si ođe tsétsé títí fú ɔdzó é é. Òñu ní náa tse, tsí bí ònyà-kà kò kpađi gbeđe ɔđí dzídze si é náa wà fò ní ɔđí é kere òñu, tsí òñu kàkó nyáa dze é nòdoní. Óđi, bée ké ní ogbó gbo wáa.

Ká kpađí gbeđe ogbó-wa si gbòkà

Táná-àsòkò-ogbó-wa ña kó ɔđí fú wa rere, tsí lo nódzókó-ikú é ó wà ní àa kó ñígí kúkú, tsí ká tsitsé ña si ñnrónrò gbòkà ti nómbe làkòò.

Níbèé, kí wà ní ká kpé kpíkpađi si báayí ni? Àa nákó nyáa malé ña si, tsí ònyà ña kó gbé ñnè, tsí wà sã owó nòòtsùkpá kúkú, àa nákó nyáa lé egi ña gbo ñnrónrò kíbí egi màngò, inɔtí, ñròkò, ànyí, tékì, òkpè, àgbágbà, àgbã, kpákóđiyá, àrò. Tsí àa nákó nyáa tsí ñdì-ilé-adzà títà gbo si, à nákó nyáa ɔá agbo-erã síse ña gbo ñnrónrò ké, kíbí ađè, abó, lalá, àgùdà, awó, kpákpá, òhà, ògbé. Tsí bí àa nyáa tse ètò yèé ña si ñlèé, nákó mówó gbè fú wa nónnà kpíkò si. Níbèé, bí iwèrè-ogbó wáa tó ñnkèé, èđí kà ɔáne ró. Ó ñi, bí àa bàkó lé egi ña a, ó wà ní ká sómá ònyà yèé ña náa tsitsé-è, tsí náa sã rere é.

Ká lé tékì

Oko-tékì tsítse

Egi-tékì dzé egi rere-kà ni, tsí náa sã ñlè-òkàlòkà kpó. Tsí bí ò ti tótse ñdì si fúu géná, náa wo ɔma-tékì yèé dzòdzú-è, tsí o káà rà á nàmí náa tuú lé fú ara-è. Bí à náa léé gbà fáà, tsí kó sã rere, kó ñirí, tsí kí nádzé?

1- Bí ò wà ní tékì-è kó fée nóma-egi kpíkò rere é à náa ta okù-è, tsí tsítsédzú-è òñu gùgù-è náa dzé métà méèdzì-méèdzì fú ara ña lo, tsí oko-etààrì-kà náa dzé egi ɔma

2- Ekpa-èkéèdzì-è: Bí ò wà wo o rée kólé ònó-òdǐ méèrú é, à náa ta okù-é gbo ró, tsí gúgù-è náa dzé métà méeta, tsí tsítsédzù-è náa dzé métà méèdzì. Oko-ètáàrì-kà náa dzé egi 1700

3- Ekpa-èkéeta òṅu èkèèrè: Bí ó dzé ní ò wà wò ní egi-é kó lákú rìgìdìrìgìdì sǒṅú é: à náa nyáa ta okù-è, tsí léé si ntsítsédzù-è òṅu gúgù-è ní métà méerè méerè nàmí méerú méerú. Ódì, bí à nákó nyáa lé tékì òṅu é ònèé. Tsí bí ò ké oko-ètáàrì-kà á náa nyáa lé egi-òkpì 850

Ñbèé, bí ò nyáa tseé si bé gé ná ó tá.

Oko-màṅgò tsítse

Egi-màṅgò gbo sà ní ká tseé kíbì à náa tse oko-ìṅé yèé bò ṅa á. Ó dì, bí à bókó lé òṅu gbo é, ó wà ní ká wo ilè yèé náa dzédzù-è é ni. À náa léé òlè-ìgbó ni, ódì kà sà òlè-ìnyarì òṅu òlè-òkúta

Bí à náa léé gbà fáà ní?

1- Ekpa-àtsètsè: Bí ò wà wò ní kó né abétù kpíkṙò dzèmi è à náa ta okù-è, tsí tsítsédzù-è òṅu gúgù-è nákó nyáa dzé métà méerú méerú 5/5 nàmí méefà méefà 6/6, nàmí bí ó wù é nákó nyáa dzé méedze méedze 7/7. Tsí bí ò bókó lé oko-ètáàrì-kà á, nákó nyáa gba màṅgò-okpì 850.

2- Ekpa-èkéèdzì: Ódì, bí ò kò wà wo abétù kpíkṙò gbegbé é, à nákó nyáa ta okù-è, tsí tsítsédzù-è òṅu gúgù-è nákó nyáa dzé métà maá maá 10/10 bí ó wù é. Tsí bí ò bókó lé màṅgò-okò-ètáàrì-kà á nákó nyáa dzé òkpì **120**.

Ñbèé, bí à lé egi síso yèé bé si é, à nákó nyáa wáa tà á títí lo fú òdzó-ikú wa ṅa ni. Tsí à wa káa wa gìdì gbo é àa nákó nyáa wà dze ònè gbo. Ìṅé yèé tse é, náa fú ne nára líle.